

Prezzo L. 1.800.-
Ai prenotatori L. 1.500.-

*Sono aperte le prenotazioni
per i successivi volumi.*

MEMORIE STORICHE DELLA DIOCESI DI MILANO

VOLUME VII

MILANO, 1960

DEPOSITO PRESSO LA BIBLIOTECA AMBROSIANA

semper ac predictis omnibus juramento fidelitatis de quo infra assentiente prefato Ill.mo et ex.mo Domino Domino Caesareo et locumtenente generali.

Quibus sit peractis prefatus R.^{mus} Dominus Dominus Ioannes Angelus archiepiscopus ad petitionem praefatorum Magnificorum Dominorum Aluysii et Julii de Confanoneriis praesentium ac suis nominibus quibuscumque acceptantium nec non et mei notarii et cancellarii (?) infrascripti persone publice nomine praefatorum de Confanoneriis et aliorum quorum interest et stipulantium contentus et confessus fuit recipisse et habuisse a praedictis de confanoneriis vassalibus suis debitam honorificentiam fidelitatem solitam consuetam servitia et jura debita renuntiantes dicte partes suis et dictis nominibus antedictis reverentiae honorificentiae fidelitatis solita servitia et jura debita equi et baldechino copertura et taffete suprascripti et speii future prestationis et receptionis et receptorum omnium et singulorum non ita actorum et factorum et omni probationi et defensionem in continuum (?) et testium productioni in contrarium.

Insuper prefati magnifici Domini Galeaz Alexander fratres equites ac praedicti magnifici D. Iulius et Io. ambrosius omnes de confanoneriis in suas et predictorum consortium suorum animas dilato sibi per prefatum R.^{mu}m Dominum Dominum archiepiscopum sacramento juraverunt et jurant ad sancta dei evangelia quod semper et perpetuo erunt fideles vasalli et obedientes prefato R.^{mo} Domino archiepiscopo pro tempore quam successoribus suis sedem archiepiscopalem intransibitibus et non erunt scienter in facto consilio vel tratatu in quibus perdant vitam membrum vel honorem aut jus in aliquo ecclesie praefate ecclesie aut mala captione capiantur et si quid de eis senserint tractari vel conspirari illud pro posse impediant et si impedire nequebunt quam citius poterunt eidem R.^{mo} Domino Domino archiepiscopo successoribusque suis ut supra fideliter et pro posse oretenus vel in scriptis intimabunt et si contingat per praefatum R.^{mu}m archiepiscopum vel successores suos guerram facere contra aliquos occasione defensionis honorum praefate ecclesie, Pontifice et Cesare tamen mediolani dominio (?) successoribusque suis in sacro Romano imperio et dominio (?) mediolani semper excaptis si fuerint sibi auxilium et favorem prout possibile (!) fuerit eisdem secretum si quid commiserint nemini pandent vel per quod pandetur fatierit ad eius R.^{ml} D.D. Archiepiscopi damnum et ea omnia fatient et adimplebunt ad que fideles vasalli tenentur Dominis suis tam ex forma veteris quam nove forme fidelitatis.

De quibus omnibus et singulis praedictus R.^{mus} D. D. archiepiscopus nec non et prefati magnifici domini Gabriel Alexander Iulius et Ioannes antonius praesentibus et instantibus suis et dictis nomi-

bus rogaverunt et rogant per me notarium et cancellarium infrascriptum publicum confici debere instrumentum unum et plura tenoris eiusmodi.

Actum in cathedralem sedem praedictam archiepiscopalem sitam in ecclesia praefata maiori mediolani. Interfuerunt testes praefatus Ill.^{mus} et ex.^{mus} Dominus Dominus Don Ferdinandus agonzagha Cesareus in dominio mediolani locumtenens et capitaneus (?) generalis natus quondam Ill.^{mi} Domini Domini (*spazio bianco*). Ill. et supremus cancellarius D. Franciscus Taverna filius quondam Ill. I. Spectabilis dominus Ludovicus varisius filius spectabilis d. Stephani et Magnificus Iuris utriusque doctor dominus Ambrosius Curionus filius quondam magnifici parochie S. Michaelis subtus domum mediolani omnes testes idonei ad praemissa vocati spetialiter atque rogati.

11.

COSTITUZIONI DISCIPLINARI PER IL CLERO

(1550, 3 luglio Milano, Bibl. Capitolare D. n. 45)

« Joannes Angelus Arcimboldus Juris Utriusque Doctor, miseratione Divina Sanctae Mediolanensis Ecclesiae Archiepiscopus etc. Universis et singulis tam Clericis quam Laicis cujuscumque ordinis, dignitatis, status, gradus, conditionis et praeminentiae existant in Civitate et Diocesi nostra Mediolanensi commorantibus salutem in Domino sempiternam, et Edictorum nostrorum hujusmodi ac Constitutionum et monitionum nostrarum observantiam.

Sacra religio Christiana nusquam melius plantatur, aut plantata fovetur quam si nutrire ea quae recta sunt, et quae profectum virtutis impediunt, corrigere studeamus. Ea propter plura et plura mala Christifidelium animas a recta vivendi via multum distrahentia, quae in Clero et populo nobis commisso, humani generis cooperante Inimico, jamdudum invenimus pullulasse et coaluisse, quantum cum Deo possumus, extirpare cupientes, ut debemus, quasdam Constitutiones, Edicta, et Monitiones, aliquorum etiam Jurisperitorum, et Praelatorum, ac consummatorum Virorum, et in similibus expertorum habiti participatione, facere proposuimus et facimus; quae volumus diligenter et inconcusse observari, sub poenis et modis infrascriptis. Et primo quod omnes praedicti observent omnia mandata et ordinata a Sacris Canonibus, modo et forma, prout in eis continentur: Et ultra, quia plerumque magis timeri solent poenae personales aut pecuniariae,

quam pœnæ et censuræ Ecclesiasticæ, sub pœnis personalibus et pecuniariis, mirabili Fabricæ Ecclesiæ et Templi Majoris Mediolani applicandis.

« Quod Sacerdotes, et alias in Sacris Ordinibus constituti, vel Beneficia Ecclesiastica, aut pensiones annuas, vel reservationes fructuum obtinentes, non teneant in eorum domibus vel alibi Concubinas, nec mulieres suspectas; et si quas habent, termino sex dierum eas expellant, ita ut ad eas, nec alias publicas vel privatas meretrices ipsi non accedant, nec ad eos illas seu illam admittant in eorum domos in quocumque casu, sub pœna scutorum decem auri, quotiens in aliquo contrafecerint, quorum tertia pars accusatori, qui secretus tenebitur, et reliquæ partes Fabricæ præfatæ Ecclesiæ Majoris Mediolani applicantur. Et si ultra duas vices contrafecerint, incurrant in pœnam scutorum vigintiquinque pro qualibet vice, applicandorum ut supra. Et si forsitan perseveraverint in concubinato, habentes Beneficia, illis privabuntur, et non habentes, carceri perpetuo mancipabuntur.

« Clericis, qui impudenti temeritate non erubuerint in locis publicis, vel domibus, ubi numerosus populus convenerit, choreas ducere, aut ludere ad ludum prohibitum præsumpserint, et luserint, pœnam indicimus, aureorum decem pro prima vice, applicandorum ut supra; pro secunda viginti; pro tertia arbitrio nostro: Et si non habuerint modum solvendi, luent in corpore arbitrio nostro.

« Constituti in Ordinibus Sacris portent Clericam sive Coronam; si Presbyteri fuerint, latam quantum est Hostia quæ immolatur in Missis; alii verò, sicut est parva Hostia quæ datur Laicis, infra quindecim dies proximos sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, trinâ Canonica monitione præmissâ, et ulterius sub pœna scutorum decem pro qualibet vice, applicandorum ut supra, et prout supra.

« Sacerdotes et aliâs in Sacris Ordinibus constituti, sive Beneficia Ecclesiastica, aut annuas pensiones, vel reservationes fructuum obtinentes, termino decem dierum induantur vestibis superioribus usque ad talos, et Curati addant Caputium, et omnes Clerici beneficiati, aut pensiones sive reservationes fructum obtinentes portent biretum, ut communiter defertur ab omnibus Beneficiatis residentibus in Ecclesiis; et per Civitatem, Suburbia, Terras, et Oppida sine ense et pugione eant, nec deferant annulos in digitis, neque induantur vestibis coloris alterius quàm nigri, aut taneti, aut aliâs a jure permisi, et non sint vestes sericeæ, nisi sint Prælati, aut Doctores, vel Canonici Ecclesiæ Majoris Mediolani, aut qui (detractis oneribus) habeant redditus annuos saltem scutorum ducentum; qui dumtaxat deferre possint superiores vestes Ormesini, vel tabeti; Et vestes in-

teriores sint longæ usque ad genua, et possint esse sericeæ, dummodo non habeant aliqua ornamenta; neque deferant Calzonos aliquo modo ornatos, sed de puro et proprio panno existant. Aliter in quolibet casu prædicti omnes cadant ipso jure in pœnam scutorum viginti, et eo modo quo supra applicandam, quotiens aliter fecerint tam in Cicitate, quam in tota Diœcesi nostra; pluviarum et nivium tempore excepto, in quo possint deferre gabanos honestos; et calceos non habeant strictos, neque per lasciviam incisos, sub pœna simili. Nolumus tamen in hoc nostro Edicto comprehendere Dominos Senatores. Sed ut pauperum Clericorum rationem habere videamur, indulgemus pauperibus ipsis terminum mensium trium pro vestibis superioribus et inferioribus, et subtaneis tantum faciendis; intereaque liceat solitos sagulos, non tamen bigaratos, et subtanas, et vestes superiores deferre, et pœnam pro dicto tempore non incurrere. Ceterum dicto tempore elapso fiet inquisitio, et procedetur contra eos, et irremissibiliter punientur.

« Domus Canonicarum, et quæ Ecclesiis contiguæ sunt, seu ad usum Beneficiatorum sunt deputatæ, in Festo Sancti Michaëlis proximè futuro, et abinde in antea locentur Residentibus in dictis Ecclesiis et illis deficientibus, alii Sacerdotibus; quibus etiam non existentibus, dentur Clericis honestæ vitæ, ita ut a Laicis habitari omnino non permittantur, sub pœna ammissionis Ficti, pro una tertia accusatori, qui secretus tenebitur, et aliis Fabricæ Ecclesiæ Majoris Mediolani, applicandi... pro prima vice; pro secunda autem ammissionis. Ficti duorum annorum, applicandi ut supra, et nihilominus Laici expellentur; exceptis tamen Cancellario, et aliis ad servitutem nostram existentibus, quo ad Domos Palatio nostro contiguas tantum.

« Quilibet habens Beneficia tam Curata, quàm non Curata, Capellas et Altaria, termino mensium duorum in eis resideat, seu eis deserviat per seipsum, et non per alium, nisi quoad incompatibilia, et tunc deserviat per personas idoneas, nobis tamen præsentatas, et per nos in scriptis approbatas, sub pœna scutorum vigintiquinque, pro tertia accusatori, et reliquis præfatæ Fabricæ applicandorum, et alia graviore arbitrio nostro. Volumusque, ut illi qui plura Beneficia obtinent dispensationem requirentia, debeant infra menses duos proximos dictas dispensationes præsentasse in manibus nostri Cancellarii, per nos seu Vicarium nostrum Generalem videndas, sub pœna ammissionis Beneficiorum, a quibus expellentur, et de eis aliis providebitur.

« Nullus Presbyter admittatur ad celebrandum in Ecclesiis Civitatis et Diœcesis Mediolanensis, qui sit incognitus, sine nostra in scriptis speciali licentia, sub pœna sic permittenti scutorum trium

applicandorum ut supra et prout supra, et talis celebrans cadat in pœnam standi in carceribus, tribus diebus in pane et aqua alendus.

« Nullus Sacerdos celebret nisi unam Missam singula die, excepto Nativitatis Domini; aliàs a Divinis suspendatur pro prima vice per mensem unum, et in scutis decem auri applicandis ut supra condemnatur: Pro secunda vero, ultra suspensionem, solvat scuta viginti, scilicet tertiam partem accusatori qui secretus tenebitur, et reliquas præfatæ Fabricæ Ecclesiæ Majoris Mediolani; pro tertia puniatur eadem pœnâ, et etiam corporali, arbitrio nostro.

« Fratres, Monachi, et Moniales, qui et quæ a propriis locis et Monasteriis recesserunt, compareant, et termino viginti dierum doceant nos, quo jure prætendunt, posse stare extra eorum loca, aut tenere Ecclesias Seculares, præcipue Curatas; alias capientur, et spoliabuntur habitu Seculari Presbyterorum, et non relaxabuntur, donec fuerit cognitum de eorum recessu, et punientur pœna corporali, et pecuniaria, Fabricæ Ecclesiæ Mediolani applicanda arbitrio nostro. Moniales vero repertæ extra Monasteria, cujuscumque Ordinis et Religionis existant, exceptis Conversis, capientur, et detrudentur in carceribus et compedibus in suis Monasteriis, sub pœnitentia ibi standi in pane et aqua, ad nostrî beneplacitum; et aureos duos solvent accusatori, et seu Barueriis.

« Clericus si quis reperiatur in quocumque Ordine constitutus et Dignitate, qui se audeat executionibus et aliis mandatis nostris, seu Vicariorum nostrorum, aut quovis modo attemptet impedire, quominus ea exequantur, plectatur pœnâ scutorum vigintiquinque, pro tertia accusatori, et reliquis Fabricæ præfatæ applicandorum; et si non habebit in ære, tradetur carceri per dies quinquaginta in pane et aqua alendus, vel suspendetur per annum a Divinis. Si verò fuerit Laicus, punietur pœnis, a Novis Sanctionibus per Majestatem Cæsaream, ejusque Excellentissimum Senatuum editis.

« Prohibemus insuper Presbyteris et aliis Beneficiatis, ne audeant præstare, et seu aliquo modo facere Duodenam Laicis: Contrafacientes in pœnam scutorum quindecim auri applicandorum ut supra, pro qualibet vice incurrent. Eâdem pœnâ etiam punientur illi, qui artes et exercitia laicalia, feu Religiosis non convenientia reporientur exercere.

« Volumusque, ut omnes Sacerdotes Missas celebrantes, termino quadridui tondere faciant partem barbæ supra os, ita quod labium superius non attingat, sub pœna scutorum sex auri, applicandorum ut supra pro qualibet vice, qua reperti fuerint contravenisse.

« Si quis Clericus, et qualificatus ut supra, falsum testimonium dixerit, ut aliquis condemnatur in Causa criminali, puniatur eâ pœnâ

qua puniendus esset ille, contra quem falsum testimonium dixerit, si delictum, pro quo imputatus erat, commisisset. Ubi verò pecuniaria pœnâ mulctandus esset, is testis condemnatur in quadruplum illius rei, pro qua falsum deposuisset, et aliàs arbitrio nostro. E converso si quis in Causa criminali falsum dixerit, ut quis nocens absolvatur, puniatur illâ pœnâ qua puniendus erat ille, pro quo deposuisset, si nocens esse convictus fuisset. Si verò in pecuniaria falsum ad absolvendum reum deposuerit, puniatur in quadruplum, applicandum ut supra. Qui vero scienter et dolosè in Causa criminali falsum vel falsos testes producerint, vel produci fecerint, vel eis scienter et dolosè uti fuerint; et interrogati, si velint uti dictis testium, vel testibus, ad terminum per Judicem statuendum responderint, se velle uti, puniantur pœnâ falsi, a Canonibus et Legibus inflictâ. Quòdque si interrogati, clare respondere teneantur ad dictum terminum; quòd si non responderint, habeantur perinde ac si nollent uti. Ulteriùs testis falsum deponens, et eum scienter ut supra producens, in solidum teneantur (unica tamen solutione sufficiente, realique et personali actione) ad resarciendum damnum et interesse causatum ex præmissa causa. Si quis verò falsum dixerit, ut quis absolvatur vel condemnatur in Causa Civili, condemnatur ut est dictum, et ulteriùs in Scutis decem auri, applicandis ut supra; eâdemque pœnâ tenebitur producens, et ut supra, et quilibet eorum in solidum ad satisfactionem damni. Punientur etiam iisdem pœnis qui sollicitaverint aut operam dederint vel consilium, ut quis testimonium falsum dicat. Si vero fuerit Laicus qui testimonium falsum deposuerit, vel falsa depositione usus fuerit contra Clericum ut supra, condemnatur et punientur pœnis, a dictis Novis Constitutionibus comminatis.

« Si quis autem Clericus, Sacerdos, vel Beneficiatus, aut Laicus in præjudicium Clerici in judicio falsum, vel non verum juraverit, in quadruplum condemnatur ejus pro quo juratum et iterit, pro dimidia Parti offensæ, et altera dimidia Fabricæ Ecclesiæ Majoris Mediolani applicandum; modo dicatur ipsum juramentum falsum, seu non verum, intra bimestre continuum a die præstiti juramenti.

« Si quis etiam Clericus vel Sacerdos ausus fuerit alium Clericum seu Sacerdotem verbis contumeliosis afficere, aut provocare ad rixam, pœna sit illi aureorum decem, applicandorum ut supra, et graviori etiam corporali, arbitrio nostro, inspectâ personarum et facti qualitate. Quòd si in Ecclesia id factum fuerit, vel extra Ecclesiam in locum publicum, pœna duplicabitur.

« Clerici vel Sacerdotes, aut Beneficiati ut supra, blasphemantes nomen Domini Nostri Jesu Christi, seu Beatæ Virginis Mariæ, carceri mancipabuntur per mensem continuum in pane et aqua alendi,

et in Scutis decem condemnabuntur, applicandis ut supra, et prout supra. Pro secunda autem vice pœna triplicabitur. Pro tertia vero punientur eâdem pœna qua Laici ex forma allegatarum Novarum Constitutionum puniri mandantur. Et si fuerit atrox blasphemia, punientur ultra præmissas pœnas etiam corporali pœna arbitrio nostro, et tradentur Curia Seculari puniendi, inspectâ semper qualitate personæ et blasphemiae, et in loco in quo blasphemaverit, et quibus præsentibus. Admittentur hæ notificationes et querelæ blasphemiarum dumtaxat intra mensem a die patrati delicti.

« Si quis Clericus et ut supra, fecerit robariam pecuniæ vel rei Ecclesiæ, valoris non excedentis dimidiam unius auri, condemnetur pro prima vice in quadruplum, et per dies octo maneat in carceribus; pro secunda vice condemnetur in Scutis decem auri, applicandis pro tertia accusatori, et reliquis partibus præfata Fabricæ, et per dies quindecim maneat in carceribus in pane et aqua alendus; et pro tertia vice Beneficiis privetur; et si non habuerit Beneficia, suspendatur a Divinis per annum, et condemnetur in Scutis viginti-quinque applicandis ut supra. Et si non habuerit in ære, per trimestre maneat in carceribus, alendus ut supra. Pro quarta vero vice condemnetur in pœna pecuniaria, et etiam corporali, arbitrio nostro. Si vero excesserit summam dimidiæ unius auri, ad ratam et pro rata duplicentur pœnæ suprascriptæ, debite referendo. Si verò robariam fecerit de pecuniis et rebus profanis, condemnetur in dimidia pœnarum suprascriptarum, debite et congrue referendo, et alias arbitrio nostro. Si vero Laicus fecerit furtum vel robariam de bonis et rebus Ecclesiæ, causâ per nos cognitâ punietur juxta dispositionem Novarum Constitutionum, editarum a Majestate Cæsarea, ejusque Excellentissimo Senatu, et aliâs arbitrio nostro.

« Si Clericus et ut supra, aut Laicus amodo molestaverit vel turbaverit, aut inquietaverit, vel molestari, turbari, seu inquietari fecerit aliquem vel aliquam personam, Ecclesiam, Scholam, Monasterium, Capitulum, seu Universitatem, vel Secularem in aliqua ejus possessione vel quasi rei immobilis, vel juris inhærentis alicui rei immobili, vel fructibus Decimæ, vel jure Decimationis, vel in quacumque re immobili, puniatur et condemnetur, ultra pœnas a Canonibus inflictas, in libris centum Imperialibus pro quolibet eorum, et minus arbitrio nostro, vel Vicarii nostri Causarum Criminalium, secundum qualitatem delicti, et personæ delinquentis, pro dimidia Parti offensæ, et altera prædictæ Fabricæ applicandis. Et nihilominus teneatur et debeat dimittere molestatum, inquietatum, vel turbatum in pacifica ejus possessione vel quasi; et insuper condemnetur, quòd in futurum non debeat ipsum molestare, inquietare, nec

turbare sub pœna arbitrio nostro, vel Vicarii nostro Causarum Criminalium, condemneturque, si in judicio indebitè se opposuerit, etiam in omnibus expensis per querelantem factis.

« Ordinamus insuper, quod nullus Sacerdos, neque alius in habitu Ecclesiastico incedens audeat sub quocumque titulo, etiam paupertatis, associare Matronas, neque alias mulieres, licet illustres, in Locis publicis, neque in Ecclesiis, sub pœna decem aureorum pro quolibet vice, applicandorum ut supra et prout supra, et suspensionis a Divinis per bimestre, et capi poterit ubique locorum reperietur in actu.

« Clericus et ut supra, carnali copulâ cognoscens Monialem professam, incedentem tamen in habitu, in Monasterio, sive extra Monasterium, privabitur Beneficiis, et ulterius degradabitur, et Curia Seculari tradetur, juxta Canonicas et Civiles Constitutiones puniendus, et ita per nos privabitur, degradabitur, et tradetur.

« Omnes Notarii quærant inter eorum Instrumenta hinc ad menses sex omnia Legata pia, et dent de eis Notam nobis, ut possit satisfieri animabus Defunctorum, et exonerari conscientiae gravatorum: Et satisfiet ipsis Notariis de eorum mercede, sub pœna excommunicationis, quam trina admonitione præmissa in iis scriptis serimus, et ulterius pœna damni, quod ipsa Pia Loca propterea patientur.

« Usurarii publici, et qui contractus usurarios et illicitos soliti sunt exercere, de cetero abstineant; alias contra eos etiam pro præteritis ex officio procedetur; non derogantes tamen tertio interesse prætendenti, in utroque examini Vicarii nostri hæc omnia submittentis.

« Laici concubinarii uxorati, intra octo dies proximos recedant a concubinato, et adhæreant uxoribus suis, et Concubinæ viris earum, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, trina monitione præmissa, et ulterius sub pœna Scutorum viginti-quinque auri applicandorum pro tertia accusatori, et reliquis partibus Fabricæ Ecclesiæ Majoris Mediolani. Et si non habuerint in ære, luent in corpore arbitrio nostro, et dehinc graviori pœna secundum perseverantiam eorum in Concubinato, et qualitates personarum.

« Festivitates observentur iuxta ordinata in Constitutionibus Cæsareis, et ultra sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, trina monitione præmissa, ac etiam sub pœna arbitrio nostro infligenda

« Et quoniam in Concilio Lateranensi determinatum est, quod Monasteria Sanctimonialium, si quisquam Clericus sine manifesta et rationabili causa frequentare præsumperit, per Episcopum arceatur; et si non desierit, ab Officio Ecclesiastico reddatur immunis; si Laici excommunicationi subdantur, et a Coetu fidelium penitus alieni: Et nos, cui præcipua cura esse debet, Sanctimoniales nedum a committendis excessibus compescere, verum etiam omnem penitus

suspicionem talia committendi a mentibus omnium avertere; et cogitantes, quantis humani generis Hostis subtilitatibus armetur ad vias fallendi, et mentes (præcipue sexus fœminei) illaqueandi; et quod quos Dei timor non movet, et a malo non avertit, saltem coërceat timor, et severitas disciplinæ: et quia pœnæ Canonum plerumque negliguntur, personales verò et pecuniariæ magis timentur: Igitur auctoritate nostra officii Archiepiscopalis a Deo, et Sancta Sede Apostolica nobis commissi, et eo meliori modo, jure, via, causa, et forma, quibus magis et meliùs secundum Deum et Sacros Canones possumus et debemus, edicimus et hoc nostro perpetuo Decreto censemus, quòd prædictus Canon de cetero ad unguem servetur, sub pœna in eo apposita tam in Civitate, quam in tota Diœcesi nostra. Et ulterius, si Clericus Religiosus cujuscumque Ordinis, seu Secularis fuerit, cadat in pœnam Scutorum quindecim, et in carceribus maneat per mensem pro prima vice, qua sine manifesta causa, iverit ad Monasteria; pro secunda vero vice privetur Beneficio, si quod habuerit; et ulterius et ipse et quilibet Clericus, qui Beneficium non habuerit, ultra pœnas dicti Canonis condemnabitur in Scutis vigin-tiquinque, et in carceribus per bimestre manebit. Et si non habuerit in ære, luet in corpore, stando in carceribus in pane et aqua, aliis diebus quinquaginta, aut alia graviori pœna, arbitrio nostro imponenda. Pro tertia vero vice pœna duplicabitur, et alia, arbitrio ut supra. Si verò fuerit Laicus, ultra dictam pœnam Canonis, condemnabitur pro qualibet vice in Scutis quinquaginta auri; et si non habuerit in ære, luet in corpore tribus ictibus equulei in publico; nec absolvatur ab excommunicatione prædicta, nisi in forma Ecclesiæ consueta. Et ut quantum fieri potest, hæc forma servetur, ad obviandum disputationibus super dicta manifesta et rationabili causa, volumus et ordinamus, quòd nulla persona etiam a jure permissa præsumat accedere ad aliquod Monasterium ut præfertur, nisi expressâ nobis causâ, propter quam prætetendat ad hujusmodi Monasteria posse accedere. Et propterea etiam monemus omnia Monasteria, quatenus termino trium dierum in Civitate, et extra Civitatem dierum quindecim, dent in scriptis omnia nomina eorum, qui habent eis necessariò inservire, ut sunt Medici tam Physici, quàm Chirurgici, Aromatarii, laborantes in Monasterio circa penum, ligna, et his similia, et portantes blada in Solario, et conducentes victualia, et Mercatores, qui dant eis ad laborandum vere, et afferentes de more et consuetudine munera pro Monialibus etiam singularibus, quoniam Monasterio, dabitur et non dabitur licentia pro prædictis personis, de quibus assumentur informationes, prout nobis videbitur. Dabitur etiam licentia aliis, intellectâ causâ: quæ omnes licentiæ omnibus gratis dabuntur.

« Si autem prædicta, vel aliqua ex eis non fuerint observata, mo-nentur omnes, quod capientur et punientur irremissibiliter, ut est dictum, et accusatori dabitur tertia pars pœnæ pecuniariæ, et se-cretus tenebitur; reliquæ verò partes solventur Fabricæ Ecclesiæ Majoris Mediolani.

« Revocantes insuper, dignis respectibus animum nostrum mo-ventibus, omnes et quascumque licentias ad Monasteria eundi, hinc inde quomodolibet quibuscumque concessas.

« Si verò mulieres fuerint, cujuscumque status, gradus, et con-ditionis existant, non præsumant intrare aliquod Monasterium, sed dumtaxat possint mulieres honestæ accedere ad Parlatoria, et Mo-niales alloqui, in præsentia tamen Superioris, seu Discretarum ipsius Monasterii, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam ca-nonica admonitione præmissa in his scriptis ferimus, et tam contra ipsas Moniales recipientes, quam mulieres intrantes, exceptis dum-taxat Avia, Matre, et Sororibus, quibus, sine tamen pedissequis nec aliis personis, indulgetur, ut tantum bis in anno Monasteria volentia ipsas recipere, ingredi possint; a qua excommunicatione non poterunt absolvi, nisi in forma Ecclesiæ consueta.

« Nullæ Moniales præsumant accipere in earum Monasteriis aliquas mulieres in Duodena, quæ excesserint duodecimum annum suæ ætatis, nisi expressâ nobis causâ, propter quam velint eas acci-pere; quæ si justa videbitur, licentia in scriptis gratis concedetur; sine qua incurrant pœnam Scutorum decem, et excommunicationis sententiam tam recipientes, quàm intrantes, ut præfertur; a qua non absolventur, nisi in forma Ecclesiæ consueta. Ordinantes insuper, quòd Mulieres Seculares de præsentia in quibuscumque Monasteriis, cujuscumque Ordinis et Religionis sint, existentes, ut termino decem dierum proximorum excludantur a Monasteriis ipsis, sub pœna Mo-nasteriis mulieres ipsas non excludentibus, excommunicationis ut supra, et Scutorum decem auri, pro tertia accusatori qui secretus tenebitur, et pro aliis duabus partibus Fabricæ Ecclesiæ Majoris Mediolani applicandorum; et mulieres ipsæ a Monasteriis ipsis per vim expellentur, et spoliabuntur.

« Et quia in multis Monasteriis in Civitate et Diœcesi nostra consistentibus inolevit quædam corruptela in quibusdam anni Solem-nitatibus, et præcipue Sancti vel Sanctæ, sub cujus invocatione sunt ipsa Monasteria, et pro Missis Defunctorum, ut convocent Presbyteros et Laicos, ac Cantatores in discantu qui appellatur cantus effigu-ratus, cum tubis Corneis, seu Cornetis, et fiunt magna convivia et commessiones in talibus Monasteriis seu Forestariis eorum, ex quibus non modica scandala et suspensiones oriuntur, et Monasteria depauperantur; statuimus, quòd de cetero prædicta non fiant, et

pro talibus Solemnitatibus, aut Missis pro mortuis celebrandis, non invitent ultra Presbyteros seu Fratres duodecim, cum tribus aut quatuor Clericis; et quòd eis et aliis non detur aliquo modo ad commendandum, sed dentur pecuniæ pro eleemosyna, et eorum labore. Quòd si danda fuerit refectio propter venientes a longè, detur in aliqua domo remotà et totaliter separatà a Monasterio, quòd non possint voces eorum audiri a Monialibus. Et si contra factum fuerit, Monasterium cadat in pœnam Scutorum vigintiquinque, applicandorum pro tertia parte accusatori, eet secretò tenebitur, et pro aliis præfatae Fabricæ. Presbyteris autem, aut Fratribus et Laicis imponetur pœna expressa in Superioribus Decretis nostris, ubi sancitum est de prohibitione eundi ad Monasteria: Et Abbatissa quæ supremum gradum in eo Monasterio obtinebit, privabitur loco suo, et voce activa et passiva.

« Nulla mulier Religiosa cujuscumque Ordinis egrediatur Monasterium suum, sine nostra in scriptis speciali licentia, exceptis Conversis, sub pœna excommunicationis ut præfertur, et standi in compedibus per mensem et plus arbitrio nostro: Monentes eas omnes, quòd si fuerint inventæ, capientur et carcerabuntur; et accusator seu Baruerii habebunt aureos duos pro qualibet notificatione seu detentione, solvendo per contrafacientes.

« Ducentes Moniales earum Monasteria sine nostra in scriptis speciali licentia punientur pœna Scutorum centum, præfatae Fabricæ pro duabus partibus, et pro tertia accusatori, qui non propalabitur, et

« Ducentes Moniales extra earum Monasteria sine nostra in scriptis speciali licentia punientur pœna Scutorum centum, præfatae Fabricæ pro duabus partibus, et pro tertia accusatori, qui non propalabitur applicandorum, et ulteriori pœna etiam corporali, arbitrio nostro.

« Nullus Servitor seu Famulus retineatur intra clausuras Monasteriorum, et præcipuè non pernoctet, sub pœna Abbatissæ suspensionis ipso jure et facto; et famulo ictuum duorum equulei in publico, aut flagellabitur publicè.

« Nemo ingrediatur Monasteria ad laborandum in penu aut Solario, aut pro lignis incidendis et aliis similibus, nisi excedat ætatem annorum quadragintaquinque, et ibi permaneat, nisi pro necessitate ejus quod opus fuerit; et si inventus fuerit in aliis locis Monasterii, præterquam ubi necesse habet operari, ponatur ad catenam, aut in berlina per quatuor horas; et credetur fideliter referenti cum juramento.

« Nulli Fratres aut Presbyteri cujuscumque præminentiae et conditionis existant, præsumant intrare Clausuras Monasteriorum;

sed solum Confessor cum socio, et Visitor cum socio, et non ultra, qui saltem excesserint quinquagesimum annum eorum ætatis, possit ire ad Parlatoria tantam, sub pœna standi in carcere per dies quindecim in pane et aqua, et ultra arbitrio nostro, etiamsi quomodoque habeant Sorores, aut alias personas eis conjunctas in ipsis Monasteriis; et hoc, nisi Moniales ipsæ jacerent infirmæ, adeo quòd non possent ire ad loca deputata pro Confessionibus audiendis.

« Nulli fratres, exceptis præfatis Confessoribus et Visitoribus, aliquo tempore comedant in Forestariis, aut aliis locis intra primam Portam Monasteriorum, sub pœna carceris, et ut supra, et ulteriori, arbitrio nostro. Et monentur, quòd si inventi fuerint, capientur et carcerabuntur; et si equos habebunt, tradentur pro tertia accusatori, et reliquis partibus, Officialibus, non obstante aliquo privilegio, præcipuè quia privilegia ad hæc se non extendunt, et ita se non extendere tenore præsentium decernimus et declaramus. Idem dicitur de Presbyteris et aliis suppositis nostræ Jurisdictioni, tam Clericis Secularibus, quàm Regularibus, et aliis Laicis quibuscumque.

« Si inventa fuerit aliqua persona cujuscumque status aut conditionis, præcipuè de Conversis, aut aliis, deferentes Literas in Monasteriis, capientur et flagellabuntur etiam publicè, prout visum fuerit opportunum.

« Omnia mala facta in Monasteriis, imputabuntur Abbatissæ, seu Matri, seu Priorissæ, aut Vicariæ, et Superioribus, et propter hoc deponentur ab eorum officio, et privabuntur voce activa et passiva, et aliæ deputabuntur earum loco, nisi præmissa Nobis aut Vicario nostro denunciaverint; Et hoc non attenda aliqua earum exemptione seu privilegio, qua et eo reddentur indignæ propter reatum, et accusatori cum teste fide digno, et juramento dabitur fides; et si fuerit accusatrix seu denunciatrix de Monasterio, tenebitur secreta, et habebitur ratio suæ diligentie et caritatis.

« Non negabuntur opportunæ licentiæ gratis, re tamen honesta cognita per Nos; sed advertant impetrantes licentiam, quod per exploratores observabuntur, et male impetrantes, etiam licentiis concessis non attentis, capientur et punientur, ut prædictum est.

« Officiales aliquem delinquentem detinentes, teneantur statim illum consignare in carceribus; et quamprimum Vicario nostro Causarum Criminalium, seu Generali, aut saltem Cancellario nostro notitiam dare, nec audeant detentum sub aliquo prætextu relaxare absque nostri, seu Vicarii nostri speciali licentia, sub pœna Scutorum decem aureorum pro dimidia accusatori, cui cum juramento et uno teste credetur, et altera dimidia præfatae Fabricæ applicandorum,

necnon, et duorum ictuum equulei in publico pro qualibet vice, et alia graviore poena etiam corporali, arbitrio nostro. Et si notificator erit unus ex ipsis Officialibus, qui detentum relaxavissent, vel ipse relaxatus, ipso jure sit liberatus, et poena pecuniaria per complices et Officiales solvenda, ei tradetur.

« Si quis calumniosè detulerit aut notificaverit aliquem, condemnatur in expensis in duplum, Parti resarciendis eadem sententiâ qua reus absolvetur, ultra poenas a jure inflictas.

« In prædictis omnibus et singulis capitibus criminaliter tam ad denunciationem, quàm ex officio, et aliàs omnibus modo etc. procedatur per detentionem personæ, vel per inquisitionem ac præcepta poenalia, et alia juris remedia, arbitrio nostro, seu Vicarii nostri Causarum criminalium, vel Generalis, summarie, simpliciter, et de plano, ac sola facti veritate inspecta, et quibuscumque frivolis ac calumniosis exceptionibus non attentis, ac nullo dato Assessore, omnique appellatione, revisione, reclamazione, et nullitate remota, ac sublata; punienturque delinquentes irremissibiliter nedum recitatis poenis, debite referendo, sed aliis gravioribus etiam corporalibus arbitrio nostro, secundum qualitatem casuum et personarum.

Et ne videamur concessionibus Apostolicis generalibus aut specialibus contravenire, mandamus omnibus et singulis tam Clericis, quàm in Prælaturæ Dignitate constitutis, quàm Religiosis, Monachis, et Monialibus cujuscumque Ordinis, status, dignitatis, Religionis, et conditionis existant, qui se prætendant aliqua privilegia et exemptiones a Sede Apostolica, aut a Sanctissimo Domino Nostro habere contra Nos, et nostram jurisdictionem, ut termino novem dierum, quos pro monitione canonica eis damus, debeant verè et realiter coram Nobis, aut Vicario nostro Generali, seu in Criminalibus speciali, et in manu Cancellarii nostri, et dictæ Curie infrascripti, exhibuisse, edidisse, et præsentasse dicta eorum privilegia, et jura dictam eorum exemptionem tangentia, ut possimus videre et considerare quid Nobis incumbat circa talia, quia parati erimus mandata Apostolica exequi, et eis parère. Ceterum non comparentibus et non exhibentibus dicta jura, privilegia, et exemptiones, aut ubi illa non obstant, nostram Ordinariam auctoritatem juxta Sacrorum Canonum dispositionem exercebimus in quoscumque, qui in contrarium aliquid non ostenderint; quoniam nostra jurisdictio generalis a Deo est et Sancta Matre Ecclesia, et a Sacris Conciliis et Canonibus instituta.

« Placet etiam servari sacrum Institutum circa observationem Sacramenti, et Orationum hactenus institutarum et observatarum, mandantes sic servari, ut adhuc servatum est, et non cessari. Ce-

terum impediens, aut non observans, aut scandalum in prædictis facientes excommunicamus ipso jure; trina Canonica monitione præmissâ; reservata nobis facultate etiam eos puniendi poena pecuniaria, aut personali, prout nobis visum fuerit.

« Scholæ omnes Disciplinatorum, et aliorum Consortium, et Piorum Locorum Civitatis et Diocesis nostræ Mediolanensis a quinquaginta annis citra rectorum seu institutorum, intra trimestre proximum ad Nos in manibus nostri Cancellarii infrascripti deferant eorum fundamenta Scholarum et Congregationum, ut possimus cognoscere, quid confirmandum tollendumque sit; alioquin omnia abrogabuntur.

« Scituri, quod nos et auctoritate ordinaria, et ex mandatis Apostolicis descensuri sumus ad videndum et rimandum, quid et quantum ad nos spectet circa præmissa, ne negligentia aut desidia arguamur, et sanguis pauperum a Nobis et manibus nostris exquiratur.

« Sciant etiam omnes Religiosi cujuscumque sexus, et Scholæ, et Pia Loca, et alia Nobis supposita mediate vel immediate, vel aliquo quocumque iure devolutivo aut suppletivo, quod Nos pro munere nostro et officio Nobis incumbenti veniemus, quando nobis visum fuerit, ad visitandum omnia Monasteria. Scholas, et Loca cuiuscumque sexus et conditionis existant, et quod visum fuerit secundum Deum et Sacros Canones expedire, faciemus et proficiemus. Quod si quis interim prætendat, hæc per Nos fieri non posse, adducat jura sua in manibus Cancellarii nostri et eis cognitis, nemini ut præfertur faciemus injuriam; verum omnibus præsto erimus et favebimus pro justitia, æquitate, et honestate, omnia secundum Deum et caritatem proximi ex corde dispensantes.

« Et super hæc omnia sciant cuncti, Nos non pro Nobis, sed pro Deo, et bene beateque vivendi necessitate, pro omnibus Nobis et vobis hanc Dignitatem et opus assumpsisse, et ad id festinare, quod Deo Optimo et Maximo, et populo nostro in visceribus caritatis Nobis dilecto, gratum et utile esse possit et habeatur.

« In quorum testimonium præsentibus fieri jussimus, et sigilli nostri impressione communiri. Et ut hæc nostræ ad omnium notitiam verisimiliter pervenire habeant, valvis Ecclesiæ Majoris nostræ Mediolanensis, et in aliis Locis publicis et consuetis apponi jussimus per quemlibet Servitorem Curie Archiepiscopalis nostræ Mediolani, vel alium Nuncium nostrum cum juramento, cui plenam dabimus fidem. Datum Mediolani, in Palatio Archiepiscopatus nostri, die Jovis tertia Julii, millesimo quingentesimo quinquagesimo, octava Indictione, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, et Domini Nostri, Domini Julii Papæ Tertii, anno primo.